

Vänskapskorruption och tjänstemannaintegritet

Den 25 mars besöktes Heimdall av Claes Sandgren, civilrättsprofessor från Stockholm, som i oktober 2016 talat hos Heimdall inom samma ämnesområde som nu, då med rubriken "Är Sverige korrupt?" Han inledde med att anknyta till sitt tidigare anförande och upplysa att Sverige "rutschat utför" i Transparency International's index, som mäter den uppfattade korruptionen i den offentliga sektorn. I mätningen för tio år sedan låg vi på fjärde plats och Danmark i topp, medan vi i den senaste hamnat på åttonde plats med Danmark fortfarande i topp.

Han fortsatte med att förklara att Transparency International alltså i sitt index bortser från dels korruption inom näringslivet, dvs att privatanställda och konsulter tar mutor, dels svenska företags mutor utomlands. Ett skäl i det förra hänseendet är att företag inte måste anmäla misstänkt korruption och vanligen diskret gör upp med den som agerat korrupt. I det senare fallet anses det vara korruption bara i mottagarlandet trots att mutor som betalas utomlands kan vara straffbelagda enligt svensk rätt. Mest uppmärksammat är att Ericsson och Telia bötfälldes med mer än tio respektive sju miljarder kronor av amerikanska myndigheter för mutor som betalats utanför både Sverige och USA för verksamhet som inte bedrivits i vare sig Sverige eller USA.

Talaren definierade så vänskapskorruption som beslut som gynnar annan utan att beslutsfattaren har egen vinning. Han nämnde nepotism, favorisering, tjänster och gentjänster, ett slags samlingsnamn för intressekonflikter, ovidkommande hänsyn och annat maktmissbruk med integritet som dess motsats [red.anm. uppenbarligen uppkommer besvärliga gränsdragningar – är det t ex vinning för beslutsfattaren om nevön (latinska nepos = nevö eller barnbarn) bara blir glad och tacksam och vänligt inställd mot beslutsfattaren och hur om nevön kanske dessutom senare gynnar beslutsfattaren i ett eller annat hänseende].

Enligt talaren har vidare den organiserade brottsligheten radikalt ändrat spelplanen för vänskapskorruption. Kriminella nätverk värvar kommunalt anställda och kommuner anställer personer som står de kriminella nära. Som kommunaltjänstemän kan dessa personer besluta om bidrag, påverka andra beslut inom kommunen och läcka information som hjälper kriminella att undgå lagföring.

Den kommunala sektorn utmärks också av nätverk som omfattar anställda, politiker, det lokala näringslivet, intresseorganisationer och konsultbolag. Denna symbios gynnar samverkan men leder till grupptänkande och en osund beslutskultur. Det kan ge vissa företag och andra sammanslutningar fördelar och "kortsluta den demokratiska beslutsprocessen, så som skedde exempelvis i Göteborg". - "Kommunerna har även blivit sårbarare som en följd av bolagiseringar, något som gäller både stora och små kommuner (Göteborg gick i täten med ägarintressen i cirka 130 bolag). Integriteten är skörare i sådana halvprivata bolagsstrukturer än i förvaltningar."

Talaren fortsatte att beröra säkerhetssektorn som särskilt känslig, kultursektorn som "drypande av vänskapskorruption och grupptänkande", långvariga relationer som nära besläktade med nätverk och grupptänkande, exemplifierat med dels omsorg och vård där det kan fresta brukare att visa sin uppskattning, t ex genom att sticka till en anställd en sedel, vilket kan vara direkt brottsligt, dels offentlig upphandling, där personliga relationer lätt kan snedvrider den offentliga upphandlingsprocessen, kontakter, som kan låta bra man felaktigt leda till en hyresrätt, en anställning, ett uppdrag eller en läkartid osv, dubbla roller, när en person sitter i två organ och i det ena gynnar det andra, samt övergångar från den offentliga sektorn till den privata, som kan leda till ett fruktbart

kunskapsutbyte men ”en baksida är att offentliganställda kan lockas att agera så att de blir anställningsbara i näringslivet och ta med sig information som kan missbrukas”.

Vad som behövs, sade talaren, är tjänstemannaintegritet och en förvaltningskultur som värnar integriteten med öppenhet utåt, inåt, uppåt och nedåt och med en känsla för de anställda att fritt kunna rapportera förseelser till tillsynsorgan och massmedia, och att tjänstemän har civilkurage, dvs mod att stå för sin mening även vid risk för repressalier.

Avslutningsvis spekulerade talaren i förhoppningen om AI-teknik som ett framtida effektivt medel att spåra oegentligheter.

Anförandet följdes av många frågor och reflektioner, rörande bl a att visselblåsande ju kan uppfattas som skvallrande, något i och för sig högst osympatiskt, och en sedel till en särskilt omtänksam vårdnadshavare som en enkel gärd av tacksamhet, något i och för sig högst sympatiskt.

60-talet personer deltog och bjöds ”Stekt kycklingbröst med champinjonsås, rostad broccoli, mandel och persilja” samt Loka, lättöl, kaffe & kaka.